

opusdei.org

La Santa Seu tracta d'algunes qüestions de bioètica

Us oferim un resum de la Instrucció "Dignitas Personae" de la Congregació per a la Doctrina de la Fe, sobre algunes qüestions de bioètica i un enllaç al text íntegre.

11/02/2009

El progrés de la ciència i les noves qüestions de bioètica

En els darrers anys les ciències biomèdiques han fet grans

progressos, que obren perspectives terapèutiques noves, però també plantegen dubtes seriosos no abordats explícitament en la instrucció "Donum Vitae" (22 de febrer de 1987). La nova instrucció, amb data del 8 de setembre de 2008, Festa de la Nativitat de la benaurada Verge Maria, intenta proposar respostes a algunes qüestions de bioètica, provocant expectatives i inquietuds en àmplies esferes de la societat. D'aquesta manera, pretén "promoure la formació de les consciències" (núm. 10) i fomentar la recerca biomèdica en què es respecti la dignitat de tot ésser humà i la procreació.

La dignitat de la persona

La Instrucció comença amb la paraula Dignitas personae -la dignitat de la persona-, que ha d'ésser reconeguda a tot ésser humà des de la concepció fins a la mort

natural. Aquest principi fonamental "expressa un gran sí a la vida humana", que "cal col·locar en el centre de la reflexió ètica sobre la investigació biomèdica" (núm. 1).

Valor

Aquesta és una instrucció de naturalesa doctrinal (núm. 1), publicada per la Congregació per a la Doctrina de la Fe i autoritzada expressament pel Sant Pare Benet XVI. La Instrucció, per tant, pertany als documents que "participen en el Magisteri ordinari del successor de Pere" (Instrucció *Donum veritatis*, núm. 18), per ser acceptada pels fidels amb "assentiment religiós" (Instrucció *Dignitas Personae*, núm. 37).

Preparació

Durant diversos anys, la Congregació per a la Doctrina de la Fe investiga temes biomèdics nous per fer una

actualització de la Instrucció Donum Vitae. Quan es realitzi l'examen d'aquestes qüestions, "es té en compte els aspectes científics corresponents, aprofitant els estudis duts a terme per l'Acadèmia Pontifícia per la Vida i les aportacions d'un gran nombre d'experts, per tal de confrontar-los amb els principis de l'antropologia cristiana. Les encíclics Veritatis splendor i Evangelium Vitae de Joan Pau II i altres intervencions del Magisteri ofereixen indicacions clares sobre el mètode i el contingut per a l'examen dels problemes considerats"(nota 2).

Destinatari

La Instrucció "s'adreça als fidels cristians i a tots els qui cerquen la veritat" (núm. 3). A l'hora de proposar els principis morals i les avaluacions per a la recerca biomèdica en la vida humana,

l'Església, de fet, "es val de la raó i de la fe, ajudant a desenvolupar una visió integral de l'home i de la seva vocació, capaç d'acollir a tot allò que de bo pot sorgir de les obres dels homes i les diverses tradicions culturals i religioses, que sovint mostren una gran reverència per la vida" (núm. 3).

Estructura

La Instrucció "comprèn tres parts: la primera es refereix alguns aspectes antropològics, teològics i ètics d'importància fonamental; la segona afronta nous problemes relatius a la procreació; la tercera part examina algunes propostes terapèutiques noves que impliquin la manipulació de l'embrió o del patrimoni genètic humà" (núm. 3).

PRIMERA PART:

Aspectes antropològics, teològics i ètics de la vida i la procreació humana

Els dos principis fonamentals:

"L'ésser humà ha de ser respectat i tractat com a persona des de la seva concepció i, per això, des d'aquest mateix moment se li han de reconèixer els drets de la persona, inclòs el dret inviolable de tot ésser humà innocent a la vida" (núm. 4).

"L'origen de la vida humana, d'altra banda, té el seu veritable context en el matrimoni i la família, on és generada per mitjà d'un acte que expressa l'amor recíproc entre l'home i la dona. Una procreació veritablement responsable envers qui ha de néixer és fruit del matrimoni" (núm. 6).

Fe i dignitat humana

"L'Església té la convicció que la fe no sols acull i respecta el què és humà, sinó que també ho purifica, ho eleva i ho millora" (núm. 7). Déu ha creat a cada persona a imatge seva, l'ha assumit en el Fill i el Fill fa possible que puguem convertir-nos en fills de Déu. "A partir d'aquestes dues dimensions, la humana i la divina, s'entén millor perquè és inviolable el valor de l'home: té una vocació eterna, i està cridat a compartir l'amor trinitari de Déu viu" (núm. 8).

La fe i la vida conjugal

"Les dimensions natural i sobrenatural de la vida humana permeten comprendre millor en quin sentit els actes que concedeixen a l'ésser humà l'existència, en els quals l'home i la dona es lliuren mútuament, són un reflex de l'amor trinitari. Déu que és amor i vida, ha inscrit en l'home i en la dona la crida a una participació especial en el seu

misteri de comunió personal i en la seva obra de Creador i Pare...

L'Esperit Sant infós en la celebració sacramental (del matrimoni) ofereix als esposos cristians el do d'una nova comunió d'amor que és viva i real de la singularíssima unitat que fa de l'Església l'indivisible Cos Místic del Senyor Jesús" (núm. 9).

Magisteri de l'Església i autonomia de la ciència

"L'Església, tenint en compte el punt de vista ètic de certs resultats d'investigacions recents de la medicina sobre l'home i els seus orígens, no intervé en l'àmbit de la ciència mèdica com a tal, sinó que convida a tots els interessats a actuar amb responsabilitat ètica i social. Els recorda que el valor ètic de la ciència biomèdica es mesura amb referència tant a la incondicional respecte degut a cada ésser humà, en tots els moments de la seva existència, com a

la tutela de l'especificitat dels actes personals que transmeten la vida" (núm. 10).

SEGONA PART

:

Nous problemes relatius a la procreació

La tècnica d'ajuda a la fertilitat

Entre les tècniques per superar la infertilitat en l'actualitat trobem:

“Tècniques de fecundació artificial heteròloga”, s’entenen tècniques ordenades a obtenir una concepció humana a partir de gàmetes procedents d'almenys un donador diferent dels cònjuges units en matrimoni" (nota 22)

“Tècniques de fecundació artificial homòloga (núm. 12): tècnica dirigida a aconseguir la concepció humana a partir dels gàmetes humans de dos

esposos units en matrimoni" (nota 23)

"Tècniques que corresponen a un ajut a l'acte conjugal i a la seva fecunditat " (núm. 12)

"Les intervencions que tenen per objecte eliminar els obstacles a la fertilitat natural" (núm. 13)

"El procediment de l'adopció" (núm. 13).

En aquest sentit, són legítimes totes les tècniques que respectin "el dret a la vida i la integritat física de tots els éssers humans", "la unitat del matrimoni, el que implica el respecte recíproc del dret dels cònjuges a convertir-se en pare i mare només l'un a través de l'altre" i "els valors específicament humans de la sexualitat, que exigeixen que la procreació d'una persona humana sigui volguda com a fruit de l'acte

conjugal específic de l'amor entre els esposos" (núm. 12).

“Per tant, són admissibles les tècniques que corresponen a un ajut a l'acte conjugal i la seva fecunditat... L'acte mèdic és respectuós de la dignitat de les persones quan es proposa ajudar l'acte conjugal, ja sigui per a facilitar-ne la realització, o perquè l'acte normalment realitzat aconseguixi el seu fi" (núm. 12).

“Són certament legítimes les intervencions que tenen per objecte eliminar els obstacles per a la fertilitat natural” (núm. 13).

“Caldria encoratjar, promoure i facilitar... el procediment d'adopció de molts nens orfes... Cal que siguin estimulades les investigacions i inversions dedicades a la prevenció de l'esterilitat” (núm. 13).

Fecundació in vitro i l'eliminació voluntària d'embrions

L'experiència dels darrers anys ha demostrat que en totes les tècniques de fecundació in vitro "el nombre d'embrions sacrificats és molt alt" (núm. 14): més del 80% en els centres desenvolupats (nota 27). "Els embrions defectuosos produïts in vitro són directament descartats; cada cop més parelles no estèrils fan ús de les tècniques de procreació artificial amb l'únic fi de poder fer una selecció genètica dels seus fills, entre els embrions obtinguts in vitro un cert nombre és transferit a l'úter, i la resta són congelats; la tècnica de transferència múltiple, implica un tracte purament instrumental dels embrions" (núm. 15).

El respecte degut a cada ésser humà

"L'acceptació passiva d'una altíssima taxa d'avortaments involuntaris produït per les tècniques de fecundació in vitro demostra de manera eloqüent que la substitució

de l'acte conjugal amb un procediment tècnic... contribueix a debilitar la consciència del respecte degut a cada ésser humà. El reconeixement d'aquest respecte ve afavorit per la intimitat dels esposos animada per l'amor conjugal... Davant la instrumentalització de l'ésser humà en la fase embrionària, cal repetir que l'amor de Déu no fa diferència entre l'acabat de concebre, encara al si de la seva mare, i el nen o jove, l'home madur o l'ancià. No hi fa cap diferència perquè en cadascun d'ells veu l'empremta de la seva imatge i semblança... Per tant, el magisteri de l'Església ha proclamat constantment el caràcter sagrat i inviolable de tota vida humana, des de la seva concepció fins a la seva fi natural" (núm. 16).

La injecció intracitoplasmàtica d'espermatozoides (ICSI)

L'esperma intra citoplasma d'injecció (ICSI) s'assembla en gairebé tots els aspectes a les altres formes de la fecundació in vitro, i es distingeix en el fet que la fecundació no es produeix espontàniament a la proveta, sinó a través de la injecció en el citoplasma de l'òvul d'un sol espermatozoide prèviament seleccionat i de vegades a través de la injecció d'elements immadurs de la línia germinal masculina" (nota 32). Aquesta tècnica és moralment il·lícita, fa una dissociació completa entre la procreació i l'acte conjugal, s'aplica fora del cos dels cònjuges per mitjà de gestos de terceres persona, la competència i activitat tècnica determina l'èxit de l'acció", "confia la vida i la identitat de l'embrió al poder dels metges i biòlegs i estableix un domini de la tècnica sobre l'origen i sobre el destí de la persona humana" (núm. 17).

La congelació d'embrions

"Per no repetir l'extracció d'òvuls en les dones, es procedeix a una única extracció múltiple seguida de la crioconservació d'una part important dels embrions obtinguts in vitro, en previsió d'un segon cicle de tractament en cas de fracàs del primer, o per quan els pares volguessin un altre embaràs" (núm. 18). La congelació o crioconservació en referència als embrions "és un procediment de refredament a baixes temperatures, a fi de permetre una llarga conservació" (nota 35).

"La crioconservació és incompatible amb el respecte degut als embrions humans: pressuposa la seva producció in vitro, els exposa a greus riscos de mort o dany a la seva integritat física, ja que un alt percentatge no sobreviu al procediment de congelació i de descongelació, els priva almenys temporalment de l'acollida i gestació,

els col·loca en una situació susceptible d'ulteriors ofenses i manipulacions" (núm. 18).

“Quan al gran nombre d'embrions congelats existents es planteja la pregunta: què se n'ha de fer? En aquest sentit, totes les propostes plantegen problemes de diversa índole. Succeeix, en última instància, que els milers d'embrions en un estat d'abandó comporta una situació d'injustícia irreparable. Així, Joan Pau II va llançar una crida a les consciències dels dirigents del món científic i, sobretot, als metges perquè s'aturés la producció d'embrions humans, tenint en compte que no s'entreeu una sortida moralment lícita pels milers i milers embrions "congelats", que són i seguiran sent els titulars de drets essencials i, per tant, cal tutelar jurídicament com a éssers humans" (núm. 19).

La congelació d'òvuls

"Per evitar els problemes ètics greus que planteja la crioconservació d'embrions, en l'àmbit de les tècniques de fecundació in vitro s'ha presentat la proposta de congelació d'òvuls". La crioconservació d'òvuls amb vista al procés de procreació artificial és moralment inacceptable" (núm. 20).

La reducció embrionària

"Algunes tècniques utilitzades en la procreació artificial, especialment la transferència de múltiples embrions al si matern, s'han traduït en un augment significatiu del percentatge d'embarassos múltiples. Així va sorgir la idea de procedir a la denominada reducció embrionària. Es tracta d'una intervenció per reduir el nombre d'embrions o fetus en el si matern mitjançant la seva eliminació directa". "Des d'un punt de vista ètic, la reducció embrionària

és un avortament intencional selectiu. Això és una eliminació directa i deliberada d'un o més éssers humans innocents en la fase inicial de la seva existència, i, com a tal, constitueix un desordre moral greu" (núm. 21).

Els diagnòstics previs a la implantació

"El diagnòstic preimplantatori és una forma de diagnòstic prenatal relacionada amb les tècniques de fecundació artificial, que proporciona el diagnòstic genètic d'embrions formats in vitro abans del seu trasllat al si matern. Es realitza per tal de tenir la seguretat de traslladar a la mare només els embrions lliures de defectes o amb un determinat sexe o amb unes qualitats especials". "A diferència d'altres formes de diagnòstic prenatal..., al diagnòstic preimplantatori normalment segueix

l'eliminació de l'embrió designat com a "sospitós "de tenir defectes genètics o defectes cromosòmics, o portador d'un sexe no desitjat. El diagnòstic preimplantatori... s'ordena a una selecció qualitativa que dona lloc a la destrucció d'embrions, que és una pràctica abortiva precoç... l'embrió humà com un simple "material de laboratori", una alteració de treball i discriminació també per al propi concepte de la dignitat humana... Aquesta discriminació és immoral i, per tant, ha de ser considerat jurídicament inacceptable" (núm. 22).

Noves formes d'intercepció i contragestació

Hi ha mitjans tècnics que actuen després de la fecundació, quan l'embrió ja està establert.

“Aquestes tècniques són interceptives, quan intercepten l'embrió abans que s'implanti en la

mare" (núm. 23), per exemple, l'espiral o DIU... i l'anomenada "píndola de l'endemà" (nota 43).

“Es tracta de tècniques contragestatives, quan provoquen l'eliminació de l'embrió just implantat" (núm. 23), per exemple, a través de "la píndola RU-486" (nota 44).

No sempre aquests mitjans causen un avortament cada vegada que s'utilitzen, perquè no sempre després d'una relació sexual es produeix una fecundació, cal assenyalar que "la intencionalitat abortiva és en general present en la persona que vol evitar la implantació d'un embrió en el cas que hagués estat concebut, i per tant requereix fàrmacs interceptius". En el cas de contragestació "es tracta d'un avortament d'un embrió tot just niat ... L'ús dels mitjans de intercepció i contragestació forma

part del pecat d'avortament i és un acte greument immoral" (núm. 23).

TERCERA PART:

Noves propostes terapèutiques que comporten la manipulació de l'embrió o del patrimoni genètic humà

La teràpia gènica

La teràpia gènica consisteix en "l'aplicació a l'home de l'enginyeria genètica amb una finalitat terapèutica, és a dir, amb la finalitat de guarir malalties de base genètica" (núm. 25).

"Teràpia gènica somàtica "té per objecte reduir o eliminar defectes genètics presents a nivell de cèl·lules somàtiques" (núm. 25).

"La teràpia genètica germinal apunta a "corregir defectes genètics en cèl·lules de la línia germinal, per tal de transmetre els efectes terapèutics

obtinguts sobre el subjecte es transmetin a la seva eventual descendència" (núm. 25).

Des d'un punt de vista ètic sosté que:

“Pel que fa a les intervencions sobre cèl·lules somàtiques amb finalitat estrictament terapèutica són, en principi, moralment lícites ...però cal tenir en compte que pot implicar riscos significatius per als pacients, hem d'observar el principi deontològic general, a fi d'aplicar una intervenció terapèutica, cal garantir abans que la persona tractada no està exposada als riscos per a la seva salut o la integritat física, que siguin excessius o desproporcionats respecta a la gravetat de la malaltia que vol guarir. També es requereix el consentiment del pacient o del seu representant legal" (núm. 26).

“Quan a la teràpia gènica germinal, els riscos vinculats a qualsevol

manipulació genètica són significatius i encara poc verificables i, per tant, en l'estat actual de la investigació no és moralment admissible actuar de forma que els possibles danys resultants es puguin difondre en la descendència" (núm. 26).

“Quan a la idea de l'aplicació de l'enginyeria genètica per a realitzar manipulacions amb la presumpte finalitat de millorar i reforçar la dotació genètica, cal assenyalar que l'esmentada manipulació afavoreix "una mentalitat eugenèsica" i introdueix "indirectament un estigma social en els qui no tenen dots especials, mentre emfatitzen altres aptituds valorades per certes cultures i societats, que no constitueixen en si el que és específicament humà. Això contrasta amb la veritat fonamental de la igualtat entre tots els éssers humans, que es tradueix en el principi de la

justícia, la violació del qual, a la llarga, atempta contra la convivència pacífica entre les persones... Hem de reconèixer finalment que, en un intent de crear un nou tipus d'home, hi ha una qüestió ideològica, que l'home vol substituir el "Creador" (núm. 27).

El clonatge humà

Per clonatge humà s'entén "la reproducció asexual i àgama de la totalitat de l'organisme humà per tal de produir una o més còpies essencialment idèntiques, des dels punt de vista genètic, al progenitor" (núm. 28). Les tècniques proposades per al clonatge humà són de fissió doble, que és "la separació artificial de les cèl·lules individuals o grups de cèl·lules embrionàries, en les primeres etapes de desenvolupament, i la seva posterior transferència a l'úter d'aquestes cèl·lules amb la finalitat d'obtenir, de

manera artificial embrions idèntics" (nota 47), i la transferència del nucli, que consisteix en la introducció d'un nucli extret d'una cèl·lula embrionària o somàtica en un òvul prèviament privat del seu nucli, seguit per l'activació d'aquest òvul, que, per consegüent, hauria de desenvolupar-se com embrió (nota 47). El clonatge es proposa, amb dues finalitats: la reproducció, és a dir, per obtenir el naixement d'un nadó clonat, i terapèutiques o d'investigació.

El clonatge humà és intrínsecament il·lícit, ja que... es proposa donar vida a un nou ésser humà sense connexió amb l'acte de donació mútua entre els dos cònjuges i, més radicalment, sense vincle amb la sexualitat. Aquesta circumstància dóna lloc a abusos i manipulació greument lesives per a la dignitat humana" (núm. 28).

“Quan al clonatge amb fins reproductius, s’imposaria al subjecte clonat un patrimoni genètic preordenat somentent-lo, de fet -com s’ha dit- a una forma de l’esclavitud biològica de la qual difícilment podria alliberar-se El fet que una persona s’arrogui el dret de determinar arbitràriament les característiques genètiques d’una altra persona, representa una greu ofensa a la dignitat d’aquesta última i a la igualtat fonamental entre els homes... Cadascun de nosaltres troba en l’altra un ésser humà que deu la seva existència i les seves característiques personals a l’amor de Déu que només l’amor entre els cònjuges constitueix una mediació conforme al disseny del nostre Creador i Pare del cel” (núm. 29).

“L’anomenat clonatge amb finalitats terapèutiques encara és més greu, cal assenyalar que la creació d’embrions amb la intenció de destruir-los, tot i

que sigui amb la intenció d'ajudar els malalts, és incompatible amb la dignitat humana, perquè es redueix l'existència d'un ésser humà, fins i tot en la fase embrionària, a la categoria d'instrument que s'utilitza i es destrueix. És un acte greument immoral sacrificar una vida humana per a un fi terapèutic" (núm. 30).

“Com una alternativa al clonatge amb fins terapèutics, alguns han suggerit noves tècniques, que serien capaces de produir cèl·lules troncales de tipus embrionari sense pressuposar la destrucció d'embrions humans, per exemple, mitjançant la transferència del nucli alterat (ANT) o reprogramació assistida de l'òvul (OAR) (nota 49). Encara hi ha dubtes quant a aclarir sobretot en relació amb l'estatut ontològic del "producte així aconseguit" (núm. 30).

L'ús terapèutic de cèl·lules troncales

"Les cèl·lules troncales són cèl·lules indiferenciades que tenen dues característiques fonamentals: a) la capacitat de multiplicar-se sense diferenciar-se, b) la capacitat de donar origen a cèl·lules progenitores de trànsit de les quals descendeixen cèl·lules molt diferenciades, per exemple, nervioses, musculars, hemàtiques. Des que es va verificar experimentalment que les cèl·lules mare, trasplantades a teixits danyats, tendeixen a fomentar la repoblació de les cèl·lules i la regeneració dels teixits, han obert noves perspectives per a la medicina regenerativa, que han despertat gran interès entre els investigadors d'arreu del món" (núm. 31).

Per a la revisió ètica s'ha de considerar per damunt de tots els mètodes utilitzats per recollir les cèl·lules mare.

"S'han de considerar com mètodes legítims que no procuren un mal significatiu a la part de la qual s'extreuen les cèl·lules mare. Aquesta condició es verifica generalment en el cas: a) extracció de cèl·lules de teixits d'un organisme adult; b) de la sang del cordó umbilical en el moment del naixement; c) dels teixits de fetus morts de mort natural" (núm. 32).

"L'extracció de cèl·lules mare humanes del embrió humà... inevitablement causa la seva destrucció, el que dóna lloc a un delicte greu. En aquest cas, la investigació... no és posa realment al servei de la humanitat. Es passa a través de la supressió de vides que tenen la mateixa dignitat que els altres individus humans i que els propis investigadors" (núm. 32).

"L'ús de cèl·lules mare embrionàries, cèl·lules diferenciades o derivades

d'elles, possiblement facilitada per altres investigadors, mitjançant l'eliminació d'embrions, o disponibles en el mercat, planteja greus problemes en termes de cooperació al mal i l'escàndol" (núm. 32).

La Comissió pren nota que molts estudis tendeixen a confirmar les cèl·lules mare adultes resultats més positius si es comparen amb els d'embrions.

Els intents d'hibridació

"Recentment s'han utilitzat òvuls d'animals per a la reprogramació de nuclis de cèl·lules somàtiques humanes... per tal d'extreure les cèl·lules mare embrionàries a partir dels embrions resultants, sense haver de recórrer a la utilització d'òvuls humans" (núm. 33). "Des d'un punt de vista ètic procediments similars són un insult a la dignitat dels éssers humans, degut a la

barreja d'elements genètics humans i animals capaços d'alterar la identitat específica de l'home" (núm. 33).

L'ús de "material biològic" humà d'origen il·lícit

Per a la investigació científica i la producció de vacunes o altres productes a vegades s'utilitzen línies cel·lulars que són el resultat d'intervencions il·lícites contra la vida o la integritat física de l'ésser humà.

“L'ús d'embrions o fetus humans com a objecte d'experimentació constitueix un delictes en consideració amb la seva dignitat d'éssers humans, que tenen dret al mateix respecte degut pel nen ja nascut i per tota persona. Aquestes formes d'experimentació són sempre un desordre moral greu" (núm. 34).

Quan els investigadors utilitzen “material biològic” d'origen il·lícit

que s'hagi produït fora del seu centre d'investigació o que es troba a la venda. (...) Cal assenyalar que "el deure de rebutjar" material biològic "deriva de l'obligació de separar-se, en l'exercici de la pròpia activitat d'investigació d'un marc legislatiu greument injust i d'afirmar clarament el valor de la vida humana. Això, val també en absència de qualsevol connexió pròxima dels investigadors amb les accions dels tècnics de la procreació artificial o amb aquells que hagin procurat l'avortament.(...) per això l'esmentat criteri d'independència és necessari però pot ser èticament insuficient" (núm. 35).

“Per descomptat dins d'aquest marc existeixen diferents graus de responsabilitat, i les raons greus poden ser moralment proporcionades per justificar l'ús d'aquest "material biològic". Així, per exemple, el perill per la salut dels

infants pot autoritzar els seus pares a utilitzar una vacuna en la preparació dels quals es van utilitzar les línies cel·lulars d'origen il·lícit, mentre que el deure per part de tota persona a expressar el seu desacord amb el respecte i exigir que els sistemes de salut que posin a disposició altres tipus de vacunes. D'altra banda, cal recordar que en les empreses que utilitzen línies cel·lulars d'origen il·lícit no és el mateix la responsabilitat de qui decideix l'orientació de la producció i la d'aquells que no tenen poder de decisió" (núm. 35).

VIS (Vatican Information Service)

tracta-dalgunes-questions-de-bioetica/
(31/03/2026)